

„Afganistano karių“ laisvalaikis: nupjautos karpos ir musulmoniška naminė

Zigmas Stankus, veteranas, buvęs desantininkas, dviejų populiarių autobiografinių knygų apie karą Afganistane autorius, prisiminė kelis nuotykius, kurie buvo būdingi to meto sovietų kariams, grįžusiems iš karinių operacijų į dalinio teritoriją.

aA

Afganistano kariai. Zigmas Stankus

© Asmeninio archyvo nuotr.

Grįžome po reido į bazę, norisi atsipalaiduoti, o pramogų ten jokių nėra. Rusai mane vadindavo *parien svaja rubacha*. Nors aš ir buvau *labusas*, rusiškai kalbėjau su siaubingu akcentu, tačiau prisigalvodavau visokiausių nesąmonių, o ruskeliai mane už tai gerbdavo. Sėdime palapinėje, o aš tam Liolikui ir sakau, kad per šitą siaubingą karpą, iš kurios trys ar keturi šlykštūs plaukai kyšojo, jam grįžus namo nė viena merga „neduos“. Tas išsigandęs klausia, o ką daryti. Nieko, sakau, tik nupjauti. O chebra klausosi mūsų pokalbio ir žvengia susiriesdami. Liolikas išbalo ir sako, kad skaudės. Aš chebrai liepiu: „Palaikykite jį“. Visi tik puola, kas už rankų, kas už kojų ir laiko. Paprasčiau jauno kareivio atnešti skutimosi peiliuką, su juo tik šniaukšt per tą ataugą. Laikraščio gabaliuką atplėšiau paseilijau ir priklijavai prie žaizdos. Liolikas guli ir šaukia: „Skauda, skauda, pederastas, *labusas!*“ O visi kiti myža į kelnes.

Tai toks buvo mūsų laisvalaikis. Ir niekas už tai nepykdivo. Juk ne pimpalų nupjoviau. Už tai jis mane nušauti galėtų, o čia – karpa. Pamanyk.

Pačiame Afganistane galioja sausasis įstatymas. Nes pagal musulmonų tikėjimą alkoholio vartojimas yra draudžiamas. Tačiau tai nereiškia, kad sovietų kariai, atvykę iš visuomenės, kur galioja labai gili alkoholio vartojimo tradicijos, nesugalvotų būdų, kaip tą įstatymą apeiti. Be to, vietinė rinka labai greitai pritaikė prie paklausos. Afganai netrukus patys ėmė gaminti *samagoną*, kurį mes vadinome *kišmišovka*. *Kiš miš* uzbekiškai yra vynuogės. O afganų kalba ta degtinė vadinama *musaliu* Jį afganai pardavinėdavo plastikiniuose maišeliuose, nes kitokios taros neturėjo. Tačiau jie, šimtus metų negaminę tokio produkto, nesugebėjo pagaminti kokybiško. Ta *kišmišovka* buvo klaidūs nuodai, tiesiog *atrava*. Net ir sovietiniai kareiviai, kurie iš bado galėdavo net savo kerzinius batus suvalgyti, šlykštėjosi tuo gėrimu.

Nepaisant to, ta šlykštyne kainavo didelius pinigus. Mat ją mažai kas gamino, o paklausa, nepaisant šlykštaus skonio, buvo didelė. Vos gavę algas eidavome į parduotuves. Aš gaudavau 18 rublių 40 kapeikų. Už tuos pinigus nusipirkdavome hašišo ir kelis butelius degtinės. Jei negaudavome degtinės, iš *vertaliočikų*, sraigatapsparnių pilotų, įsigydavome gertuvę guma dvokiančio techninio spirito. Jei to negaudavome, tik tada pirkdavome *kišmišovkę*.

Kartą apsirūkėme. O po hašišo vieniems užeidavo linksmumas, kitiems – liūdesys. O man tą kartą užėjo paranoja. Ėmiau visus įtartinėti. Sėdime apsirūkę, ruošiamės pagaliau ir *kišmišovkės* paragauti, o aš ir klausiu: „Chebra, o jūs nepagalvojote, kad tas pyderas babajus tą kišmišovkę galėjo užnuodyti? Kas ją čia, Afganistane, gers? Aišku, tik mes, *šuravi askar*. Patys musulmonai nei pirtų, nei gers. O jei daro mums, tai kas gali sukliudyti nuodų įpisti?“

Visi apsirūkę klausosi ir pritardami linkčioja galvas. Atseit, aišku gali taip būti. Žiūrime į tuos maišelius ir svarstome. Išgerti visi norime, o išpilti – gaila. O kaip patikrinti, kad neužnuodyta? Pasiūliau išbandyti su jaunu, neseniai tarnybą pradėjusiu kariu. *Dnievalnas* riktelių, *stroitsia*, išsirikiuoti. Jaunieji išsirikiavo. Kažkas pasiūlė sugirdyti ambalui. Aš paprieščiau, sakau, kad ambalui negreit suveiks. Reikia išrinkti patį *dochliausią*, glėžniausią.

Išsirinkome tokį nustumusį, nei vardo, nei pavardės nebeatsimenu. Klausiamo, kiek tau liko tarnauti? Atsako, kad pusantrų metų. Mes, paveikti narkotikų, įsijautėme į vaidmenį. Sakau, kad mums tik pusė metų liko, tačiau nė vienas nesame garantuotas, kad gyvi namo grįšime. O tau tai išvis be šansų. Todėl ir siūlau tau, bičas, tokį biznį. Turėsi išgerti *kišmišovkės*. Jeigu ji bus užnuodyta, mes tave ištempisime iš palapinės ir pasakysime, kad tave *babajai* nunuodijo, kad mūsų neįtartų. O tėvai vis tiek gaus raštelį, kad tu žuvai vykdydamas sovietų vyriausybės įsakymą Afganistane. Tokius gauna visi, nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis žuvę.

O jei liksi gyvas, tai gausi tris paras atostogų. Galėsi būti laisvas, atleisiu nuo visų darbų ir nuo budėjimų. Mat jauni kariai tuo metu net sėdėti negalėdavo, turėdavo nuolat judėti ir dirbti, o jei kuris prisėsdavo, iškart darbo gaudavo. Sakau, tu galėsi tris dienas gulinėti, *taščilintis*. Tas linktelėjo galvą.

Įpylėme jam į puoduką tos *kišmišovkės*. Išgėrė. Klausiamo, kaip? Šlykšti, sako. Sėdime, laukiame. Kažkur buvau skaitęs, kad nuodai ima veikti po 20 minučių. O mes, penkiolika dembelių, norime išgerti ir nekantraujame. Klausinėjame, ar neįjauti silpnumo kojose? Kilnojame rankas, stebime pulsą, kiti į vyzdžius žiūri, ar nesiaurėja. Tas, nieko.

Po dvidešimt minučių klausiu, kokia tavo savijauta? Tas: „Norėčiau dar vieną dozę įp..“. Mes jam dar įpylėme. Pagal nerašytus armijos įstatymus, jei *diedai* užuostų, kad jaunas kareivis yra išgėręs, primušų. O čia stovi jis kaip lygus su lygiais ir geria degtinę. Mes kitiems sakome, žiūrėkite, jūsų draugas koks kietas, parodė išskirtinę drąsą.

Štai ir nereikėjo jokios laboratorijos, nes turėjome bėgiojančią laboratoriją, jauną kareivį. Toks Segejevas priminė dar vieną atvejį. Stovėjome mes su juo GSM (*sklad goručio smazočnych materjalov*), kitaip – aerodromo kuro ir tepalų saugykloje. Tai vienas labiausiai saugomų objektų. Jis iš visų pusių užminuotas, visur iškastai apkasai, kaponyrai mašinoms, o patekti į jį galima tik vienu keliu.

Tą saugyklą saugojo ir afganų dalinys. Tačiau mes jais nepasitikėjome, todėl ir mus greta statydavo, kad ir juos, asilus, pasaugotume.

O ką ten veikti? Tai deginiesi arba *taščilintis*. Ateina vieną dieną Sergejevas ir sako, kad mus kviečia į svečius, išgerti. Atseit jis įsišnekėjo su afganų karininku ir išsiaiškino, kad tas Uljanovske, o Sergejevas pats iš Uljanovsko, baigė aukštąją tankistų karininkų mokyklą. Be to, tas oficerius vedęs ruskelę iš to paties Uljanovsko. Tai įjėdu su Sergejevu lyg ir kraštiečiai, o afgancas turi brendžio butelį ir pakvietė išgerti.

Sergejevas sako, einu tik draugų pasikviesiu. Ach, tas rusiškas nuoširdumas. O man, kad tik išgerti. Tai, sakau, *dava*, einam.

Nueiname pas tą oficerių. Tas butelį jau pasistatęs ir nedideles taureles brendžiui išdėliojęs. Be to, tokius didelius fužerus greta išrikiavęs. Kadangi jie tarnavo vienoje vietoje, tai neblogai gyveno. O mes vis ant ratų. Įpylė jis to brendžio, išgėrėme, susipažinome. Sėdžiu, žiūriu ir klausiu: „O ko jis į tas mažas taureles pilsto? Tegu iškart į fužerus *pripizdiučina*“. Sergejevas pritaria, sako jam pilk į fužerą, nes į mažą čierką per mažai.

Žiūri į mane karininkas. Nors jis ir likęs musulmonu, tačiau pasimokęs Sovietų Sąjungoje jau nebe toks radikalus islamistas. Išmoko šiek tiek akoholį gerti, tačiau prašymas įpilti į fužerą jam atrodė šiek tiek neįprastas. Tačiau įpylė ir žiūri įdėmiai, atseit neišgersiu. O aš paėmiau tą taurę ir vienu mauku mostelėjau. Tada paėmiau arachisą, kurių buvo ant stalo padėta, įsimėčiau į burną ir sakau: „Ladna, einu posty meniat“ („Einu sargybą pakeisiu“).

Kitą dieną Segejevas ateina ir sako, kad mus vėl kviečia išgerti. Pridurė, kad ten susirinkę visi tų afganų oficeriai ir puskarininkia, kaip į cirką. Atseit, nori įsitikinti, kaip *šuravi* gali išgerti tokį kiekį. Man ikart negera nuojauta. O jei ten koks nors sąmokslas? Jų ten daug, tai mus nuginkluos ir perduos *duchams*. Mes pasiėmėme automatus, įsivarėme šovinius į vamzdžius, pastatėme ant saugiklio ir einame. Nes išgerti tai norim. Juolab kad siūlo dykai.

Įeiname, o tie sėdi, lyg laukdami kokių nors fokusininkų. Ant stalo stovi butelis brendžio, dvi taurės ir arachisų lėkštelė, kaip vakar. To karininko klausiu, ar tas butelis mums abiems su Sergejevu? Visi ėmė linksėti galvomis, tipo jei pajėgims, galėsime visą išgerti. Mes su Sergejevu susidaužėme ir mostelime. Rankoves pauostome, atseit „posle pervoi nezakusyvaem“. Tada išsipilstome likutį, *chujakt*. Aš vėl pakartojau triuką su arachisu – uždėdu riešutą ant viršutinės delno pusės, su kita ranka trinkteliu iš apačios, arachisas išlekia į orą ir aš jį burna sugaunu. Afganai ėmė ploti ir šaukti bravo, lyg būtų pavykęs koks nors sudėtingas fokusas. „Tašakor, einu postų keisti“, - pasakau ir išeinu.

Afganai sėdi išsižioję. Jie tris sykius mažiau išgerti tegali, o toks kiekis, kurį mes išgėrėme, jiems būtų mirtina dozė. O mums, išgėrusiems beveik po 300 gramų, įprastas dalykas. Po to cirko afganų karininkai į mus ėmė žiūrėti į kaip aukštesnius ir galingesnius. Vėliau iš tolo pamatę sveikindavosi, rankomis modavo.

Tai buvo dar vienas dviejų civilizacijų skirtumas, alkoholio vartojimo srityje.